

הגאון רבי יוסף חיים זלה"ה
מח"ס "בן איש חי" ועוד

הגאון רבי אליהו מני זלה"ה
אב"ד ורי"מ חברק חי' ^{המחבר}

ספר "מכתב מאלהו" (ה)

המשך מגליונות הקודמים. השאלות הם ממך הרי"ח טוב זיע"א, התשובות מהגאון החסיד רבי אליהו מני זיע"א, המדור "נשמת איש חי", הוא ליקוט מדברי מן הרי"ח טוב בספריו המודפסים, ומדור "בין הרי"ם" הוא השלמות ובירורי הלכה מהגריי הלל שליט"א, ראש הישיבה.

שאלה ז

[אם ל"ג בעומר הוא יום פטירת הרשב"י]

שאלה: כתב הברכ"י (סימן חציג אות ד') דיש אומרים דביום ל"ג לעומר הוא פטירת הרשב"י זלה"ה^(א). אך בליקוטים שבסוף ספרו מראית העין (סימן ח' דף ע"ח ע"ד, ובהנ"ם דף ק"ל ע"ב) [והובא גם בשו"י ברכה המלוט הגרפס בסאלוניקי] פקפק על זה, וכתב דזה שמצא בפרי עץ חיים וכו' עי"ש^(ב). והנה בספר פ"ח שאצלנו לא מצאנו כתוב כן, על כן

בן הרי"ם

ח"ל בספר טוב עין (סימן ח"י, בהגהות על ש"ע או"ח סימן חל"ג): ומה שעושים שמחה בל"ג, אפשר דר' עקיבא היה כלל גדול בתורה, ולמדה לכ"ד [אלף] תלמידים, ומחו, ונשאר העולם שמם. ויום ל"ג התחיל לשנות לרשב"י ורבי מאיר וכו', ויחזר להם שמחור התורה, ולכך עושים שמחה. גם אמרו דהלולא דרשב"י ביום ל"ג עכ"ל. ומה שקיים גם אמרו וכו' פשיטא שכוונתו על השמועה שהביאה בברכ"י, דל"ג בעומר הוא יום פטירתו, וכמ"ש בליקוטי מראית העין דהכי אימא בפע"ח, וכפי שציווה רשב"י לעשות ביום פטירתו הלולא, כמ"ש באדר"ו (דף רל"ו ע"ב). ועיין מורה באמצע (אות רכ"ג).

הרי קמן שג"ע מרן החיד"א ז"ל בליקוטים שבסוף ספר מראית העין פירש שיחתו ודעתו, והכריע דכח נוסחא שער הכוונות גררין ללא נזכר שם היום יום ל"ג לעומר יום פטירת הרשב"י. ועיין בסמוך מ"ש עוד בזה בס"ד.

(ג). בפע"ח דפוס קארען דשנת תקמ"ה (דף ק"ח

(א). זל"ש ג"ע מרן החיד"א ז"ל דיום ל"ג לעומר הוא יום שמחת רשב"י, וכן משמע שם בספר הכוונות שסידר מהר"ש ויטאל. וגם כתבו דפטירת רשב"י היה יום ל"ג לעומר והוא יומא דהלולא דליה וכו' עכ"ל עי"ש.

(ב). חל"ש שם: ומה שכחתי בנרתי יוסף בסימן זה דיש מי שכח דפטירת רשב"י ע"ה זיע"א בל"ג לעומר, כן כתב בפרי עץ חיים. אך כבר נודע דנוסחאות כתבי האר"י ז"ל היה ערצוב וע"ס, והנוסחא האמיתית היא נוסחא השמונה שערס שסידר הרב מהר"ש ויטאל ז"ל צט של רבינו מהר"ם ז"ל, ובשער הכוונות האריך בפרט ימי העומר, וטעם שחתו כ"ד אלף, ואחר כך למדו ה' [תלמידים] אלל ר' עקיבא, רבי שמעון ורבי מאיר וכו', והיא שמחת רשב"י. וכתב שיש שורש בשמחה זו שעושים. והוא האריך בזה, ולא בא לפי' לומר שהוא [יום] פטירת רשב"י ע"ה. ואפשר שהכוונה כמ"ש אני עני בטוב עין, דביום ל"ג התחיל ללמד ר' עקיבא לרשב"י וצדיקו, ודוק היטב עכ"ל.

יוריענו באיזה מקום מצא הרב [חד"א ז"ל] בפע"ח. גם יוריענו אם יש גילוי לזה עוד משאר ספרי מהר"ח ז"ל ומספרי הרש"ש ז"ל, ע"כ.

תשובה: הנה מ"ש שלא מצא בפע"ח (ג) הנה הוא להדיא בפרק זי"ן [רשעו ספירת העומר] קודם כוונת המ"ש יום (ד). ומודע לבינה שיש שני פע"ח, א' סידר הרב מהר"ן שפירא

בין הרי"ם

ע"ב), ובפע"ח דפוס דוצרלונא (דף קכ"ד ע"ד). ואפשר שמרן הרי"ם טוב ז"ל היה לו ספר פע"ח דפוס קארען הראשון דשנת תקמ"ב, ושם לימא ענין זה כלל, וכמ"ש בסמוך בס"ד עי"ע.

(ד). א"ה אמרתי לברר האי פרשתי, חה החלי בס"ד. כתב רבינו הארי" ז"ל בשער הכוונות (דף ס"ו ע"ד): ענין ל"ג לעומר שאסור בהספד ותענית ונפילת אפים. דע כי הנה מ"ט ימי העומר הם ימי הדין כנ"ל וכו', והטעם הוא לפי שעדיין ז"א הוא כל מ"ט ימים אלו בנח" קטנות וכו'. וזוהי יחבאל טעם ענין מיתת כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא צימים האלו, והטעם למה פסקו למות בל"ג לעומר וכו'. והנה רבי עקיבא הוא היה אב ורבי לכל הנשמות הנמשכות מאלו הגבורות המחפשות בגופא דז"א, לפי שהוא כללות הדעת העליון למעלה בשרשו ובמקומו. אבל תלמידיו הם בנח" הגבורות המחפשות ממנו, ומחפשים בגופא דז"א.

ולפי שהקטנות קודם אל זמן הגדלות, לכן הקדימו במחילה אותם הכ"ד אלף תלמידים שהיו לו בנחרותו מגבת ועד אנטיפרס וכו', ולפיכך היוהם ממוחין דקטנות, לכן היו מצחי' הדינין הקשין, והיו קנטרנין ושונאין זא"ו וכו'. וכאשר באו ימי העומר שבין פסח לעשרת, שאז הוא זמן קטנות ז"א, והם ימי דין כנ"ל וכו', לכן פגעה בהם אז מדת הדין וכו', ומתו צימים ההם בהיותם קטנים, ולא הגיעו להגדיל ולהאריך ימים וכו'. ובנא יום ל"ג לעומר, אז נתגלה קטנות ב' של אימא שהוא שם אכדט"ס וכו'. והנה הוא חילוף שם אלקיס, אשר הוא בנח" רחמים וכו'. והנה ה' אומיות אכדט"ס הם סוד הגבורות דגדלות וכו'. והנה בהגלות נגלות השם הנזכר ציוס ל"ג לעומר וכו', אז פסקו מלמות. והנה אחר זמן הקטנות, באו זמן הגדלות, ואז מחנעלים דיני הקטנות, ומחיימים בנח" הגדלות.

ולכן סמך אחר כך רבי עקיבא את חמשה תלמידיו הגדולים מצחי' ה' גבורות דגדלות וכו', ואלו נתקיימו בעולם והרבינו מורה בריב"ס, והם ר' מאיר, ור' יהודה, ור' אלעזר בן שמעון, ור' שמעון, ור' נחמיה עכ"ל. ושוב הביא שם מהר"ח ז"ל עדיות על שנהג רבינו הארי" ז"ל לקיים המנהג של עליה ושמחה במירון ציוס ל"ג לעומר וקיים ח"ל: וכחצתי כל זה [פי' עדיות הנו' שם] להורות כי יש שרש במנהג הזה המכר, ובפרט כי רשנ"י ע"ה הוא מחמשה תלמידיו הגדולים של רבי עקיבא, ולכן זמן שמחתו ציוס ל"ג לעומר, כפי מה שביארנו לעיל ציוס ל"ג לעומר.

וכן כתב בפע"ח (דף ק"א סו"ע"א בדפוס קארען שנת תקמ"ב ודף ק"ס ע"א בדשנת תקמ"ה) ח"ל: והנה בהתגלות שם זה [אכדט"ס] אז פסקו מלמות, כי הוא רחמים, ונגד ה' אומיות אלו אכדט"ס, שהם ה"ג דגדלות סמך רבי עקיבא ה' תלמידים אחרים שהם ר"מ ור"י ור"א בן שמעון ור"ש ור' נחמיה, ואלו נתקיימו והגדילו ועשו פרי, ואלו באו אחר הכ"ד אלף שמחתו וכו' עכ"ל. ובפע"ח דפוס דוצרלונא (בדף קכ"ד ע"ג) כתב ח"ל: ואחר כך מה עשה רבי עקיבא לקח ה' תלמידים וכו', ואלו נתקיימו. והענין כי אלו הם סוד ה"ג דגדלות, ולכן נתקיימו, ואלו באו אחרי הכ"ד אלף תלמידים וכו'. ואמנם בהתגלות שם זה אז פסקו מלמות, כי הוא רחמים, ואז סמך רבי עקיבא תלמידים אחרים שהם ר"מ ור"י וכו', שהם ה"ג דגדלות וכו'. ואלו נתקיימו בעולם והגדילו ועשו פרי וכו', עכ"ל.

ובספר משנת חסידים (מסכת אייר וסיון פ"א מ"ד וה' וי') כתב ח"ל: וציוס ל"ג שהוא מספר כד"ט משם אכדט"ס שנתגלה, והם האומיות שנתחלפו מאלקיס, שהם יותר רחמים, פסקו [הכ"ד אלף

ו"ל, וא' סידר מוהר"ם פאפריש ו"ל, וזה שבידי הוא סדר מוהר"ם פאפריש ו"ל. ורבינו הרש"ש ו"ל אינו מדבר בעניינים אלו.

בין הרי"ם

המשך ביאור הסוד שכתב שם, וכפי שביארנו לעיל להדיא שאדרבא רבי שמעון אינו מכלל הכ"ד אלא שהיו מבחי' הקטנות, אלא הוא מבחי' הגדלות, והם מתו, והוא נתקיים יחד עם עוד ד' תלמידים דומן הגדלות, ונסמכו אז ביום ל"ג לעומר בהגלות שם הרחמים, ולא מת אז חלילה כמ"ש בלשון הנזכר, וזה ברור. וכשינאחי לחפשי מלאחי חאמין בפע"ח דפוס קארעץ הראשון דשנת תקמ"ב שהגירסא במקום חיבת "שמח" איחא חיבת "שמח", והדברים מובנים מעתה כפי גירסת שעה"כ.

ו"ל בפע"ח הנזכר (דף ק"א ע"ב): אמור לאיש הזה למה הוא אומר נחם ביום שמחתי, כי גם רשנ"י היה מתלמידי רבי עקיבא [פי' דומן הגדלות] והוא שמח בל"ג בעומר, לכן הוא יהיה בנחמה בקרוב וכו', הנה נראה מזה שיש שורש להלכה זו עכ"ל שם. ושמחתי כעל כל הון ממש שזכינו במציאה זו שהיא הגירסא הנכונה והמקורית להשוות דברי רבינו ו"ל הקדושים שלא יהיו כסופרים, וליישבם על נכון בס"ד. וזה יודה כל אוהב אמת לאמחו ומעיין ישר. וכן נראה מספר משנת חסידים שלא הזכיר כלל שיום ל"ג בעומר הוא יום פטירת רשנ"י, אלא יום שמחתו, שאז נסמך וכנ"ל, והדברים ברורים בס"ד.

והשחא נבוא בס"ד לברר דעמו דעת עליון של מרן הגאון הרי"ח טוב ו"ל בנדון. עיין לו בסה"ק דעת ותבונה בפתיחה ראשונה (דף ד' ע"א) שהביא בפשיטות ללא כל פקפוק דברי מרן החד"א ו"ל שבליקוטי מראית העין. וכמו כן הביא בפשיטות דבריו הנו' ברב פעלים (ח"א מאו"ח סימן י"א). ובספר הלולא נבא (דפוס בג'דאד) שסודר והודפס על ידו יראה שם בשער הספר ובהקדמה שהאריך שם בשבח היום הקדוש ל"ג בעומר, ומעלת וחיוז השמחה בו, אבל נשמר מלהזכיר שהוא יום פטירת הרשנ"י ו"ל. ו"ל שם

תלמידים] מלמות. וכנגד חמשה אותיות דשם זה שהם ה"ג דגדלות המתפשטות בגוף, סמך אז חמשה תלמידים אחרים, ובסוד הדעת דגדלות שבו למד להם חורה, ועל ידם ועל ידי ר' שמעון בן יוחי שהיה אף הוא תלמידו, נתקיים העולם. לפיכך אין להחליל ביום זה כלל על החרבן שלא יענש, אלא מזה לשמות שמחת רבי שמעון בן יוחי וכו' עכ"ל. ועיין בספר שרף פע"ח (דף קכ"א ע"ד).

ומכל הנזכר מתבאר לכל מעיין ישר בדברי מרן החד"א ו"ל, והוא שעד יום ל"ג בעומר מחו הכ"ד אלא תלמידים של רבי עקיבא שהיו מבחי' דיני הקטנות, וביום ל"ג בעומר שאז נתגלה הקט' ב' (שהוא תחילת הגדלות) שם אכדע"ס, אז מתחיל פסקו מלמות, ואז סמך רבי עקיבא ה' תלמידיו דומן הגדלות שכנגד ה' אותיות דשם אכדע"ס, שאלו נתקיימו ונתגדלו ועשו פרי.

נמצא כפי זה ששמחת יום ל"ג בעומר הוא שמחת סמיכת ה' תלמידי רבי עקיבא, שרשנ"י היה אחד מהם, שעל ידם נתקיים העולם. (וכפי זה נריך להבין על מה נהגו דוקא לשמות על קבר רשנ"י יומר משאר הד' תלמידים, ועל מה נקרא יום זה יום הלולא דרשנ"י ו"ל, ועיין לקמן מ"ש בס"ד). והו' המתבאר מדברי האר"י ו"ל בכל הספרים הנזכרים.

והן אמת שפפע"ח דפוס קארעץ דשנת תקמ"ה (דף ק"ח ע"ב), ודפוס דובראוונא (דף קכ"ד ע"ד) לאחר שהביא מוהר"ם ו"ל העדיות של קיום העליה והשמחה ביום ל"ג בעומר, כתב ח"ל: נראה מכל זה שיש שורש ליציאה זו, והטעם שמת רשנ"י ביום ל"ג בעומר, כי הוא מתלמידי רבי עקיבא הנ"ל שמתו בפטירת העומר עכ"ל. ולשון זה, עליו כיון הגהמ"ח מהר"א מני ו"ל בתשובתו, מכל מקום כל עובר על לשון זה חמ"ה חמ"ה יקרא. שכלבד מ"ש ג"ע מרן

החורה עד ימינו כנודע. אבל אין הכי נמי אליבא דאמת יום ל"ג בעומר הוא גם יום שמחתן של רבי עקיבא ושאר ד' תלמידיו הנזכרים שנמכו על ידו ונתקיימו בעולם והליתו בהרבצת תורתם וכוונתם.

אמנם אפשר דיש לקיים השמועה המובאת על ידי כמה גדולי עולם [עיין קונט' עניני הלולא דרשב"י באורן] והמופץ ומקובל ברוב פשיטות בכלל ישראל, שאכן יום ל"ג בעומר הוא יום פטירת הרשב"י ז"ל, דאפשר לאחר זמן מחקופת סמיכתו הג"ל, גם נפטר ביום ל"ג בעומר. ולעת הפנאי צריך לעיין בדבר למאז סמוכים מדרבנן לדבר זה. וכפי זה אפשר לזה כיוון רבינו הרמ"ו ז"ל בשעה"כ הג"ל כמה שכתב ח"ל: ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג בעומר על קברי רשב"י ור"א בנו וכו' וכו', היינו מפני הקבלה שצידם שאכן יום ל"ג בעומר הוא יום פטירתו של הרשב"י, שעליו ציווה באדר"ו לעשותו יום משחה ושמחה. ומ"ש בסוף הענין ח"ל: וכתבתי כל זה להורות כי יש שורש במנהג הזה הנזכר, ובפרט כי רשב"י ע"ה הוא מה' תלמידיו הגדולים של רבי עקיבא וכו' ע"ל, ובפרט דייקא, היינו לומר דמלבד הטעם שראוי לשמוח ביום ל"ג בעומר מפני שהוא יום ההלולא דרשב"י יום פטירתו, עוד סיבה יש כדי לשמוח בו והוא מפני שבו ביום נסמך ע"י רבי עקיבא, וא"כ הוא יום כפול לשמחתו של רשב"י, וה' יודע האמת. שו"ר להר"מ סופר ז"ל בכף החיים (סימן תנ"ג אות כ"ו) שכתב מעין זה ע"ע.

ועיין מ"ש מרן הגאון הר"מ טוב ז"ל בספרו שו"ת רב פעלים (ת"א חאו"מ סימן י"א), שדן שם בענין אמירת חזי פסוק, ומדבריו יש ללמוד השקפתו בענין סמכות ספר פרי עץ חיים לעומת ספר שער הכוונות, וכן לענין נידון דין אפשר ללמוד מדבריו שיש קצת משמעות למ"ש בסמוך לעיל ח"ל: חזי פסוק זה נזכר בדברי רבינו [האר"י] ז"ל בספר פרי עץ חיים ע"ש. וראיתי להרב חסד לאלפים שכתב משמע שמסקפקים בזה וכו', והרב קף החיים זכר לדבריו. ואני אומר מאחר דאמירת חזי פסוק זה הוצאה בספר פרי עץ חיים שהם דברי רבינו הגדול האר"י הח"י

[הוא שם אכדע"ס כנודע], והוא היום הנקרא יומא דהלולא של החנא הקדוש רשב"י ז"ע, ישמח לדיק ביום זה, כי הוא היום המיוחד לשמחתו, ואנחנו תלמידיו כולנו יחד נשמח בשמחתו וכו', לכו נא וראו גברא רבא דקא מסהיד על האי יומא, הוא רבינו מהרמ"ו ז"ל, בשם איש חלקים קדוש רבינו האר"י זיע"א, וכוונתו בספר הכוונות ופע"מ. על כן נהגו ישראל קדושים ללכת ביום זה למירון אשר שם קבור החנא הקדוש רשב"י זיע"א ור"א בנו זיע"א, ושם ילמדו בשמחה רבה וכו', וישאו וישמחו בשמחה של מלוא וכו', ע"ש"ב.

ובסוף ספר הלולא רבא הנזכר בליקוטי שצחי הרשב"י שאסף שם איש טהור הוא מרן הר"מ טוב ז"ל (בדף ס"ו ע"א) אחר שהעמיק לשון רבינו האר"י ז"ל דשער הכוונות הנז', כתב ח"ל: גם יש לנו ללמוד מכל הנז"ל שגם לר' עקיבא זיע"א יש שמחה ביום ל"ג בעומר בגילוי שם הנזכר, ולכן יושבי ע"ה"ק טבריה חוב"ב גם המה ילכו להשתטח במערת ר' עקיבא, ולשמוח שם. גם עוד ילכו למצבת רמב"ה זיע"א, אשר הוא גם כן יש לו שמחה ביום זה, כי הוא מחמשה תלמידיו רבי עקיבא זיע"א הנרמזים בשם הנזכר המחגלה ביום זה. וכן יושבי ע"ה"ק לפת חוב"ב ההולכים למירון ביומא דהלולא הוא יום ל"ג בעומר, אותם שדרכם לחזור ביום ל"ג עצמו לביתם בצפת חוב"ב, צריכים הם ללכת אלל מצבת החנא הקדוש ר' יהודה בן ר' אלעאי זיע"א, כי גם ר' יהודה זיע"א הוא מחמשה תלמידים של רבי עקיבא, ויש לו שמחה ביום זה בגילוי שם הנזכר, ואשרי אדם שיעשה כל מעשיו לש"ש וכו' ע"ל.

הרי לנו להדיא שדעת מרן הר"מ טוב ז"ל בנ"ד הוא כדעת החד"א ז"ל בליקוטי מראית העין, שאין עיקר מעלתו של יום ל"ג בעומר משום היותו יום פטירת הרשב"י ז"ל, אלא להיותו יום שמחתו על שבו ביום נסמך יחד עם עוד ד' תלמידיו רבי עקיבא ע"י רבי עקיבא, וממילא הוא יום שמחת כולם. ואפשר מה שנהגו לפקוד מקומו של רשב"י יחד משאר הה' תנאים הנזכרים, הוא מחמת דחיבה יחירה נודעת לו